

kisvárdai lapok

XXIX. évfolyam 2. szám – 2017. június 18. vasárnap

Kapitalizmus, Demeter Helga

Magyar
Színházak
XXIX. kisvárdai fesztiválja

Idők, hősök, találkozások

A képzőművészetben újabban külön ágazattá vált az elrendezés, vagyis az, hogy az egyes alkotásokat bizonyos módon egymás mellé helyezve, abban a kontextusban értelmezzük, amit ez az elhelyezés kínál fel nekünk. Ha belegondolunk, egy színházi fesztivál is nyújt hasonló lehetőséget, hiszen az egymás mellé kerülő előadások könnyen produkálhatnak valamiféle többletjelentést, mintha külön néznénk azokat. Ennek megfelelően egy fesztivál nemcsak a szó szerinti, hanem egy tágabb értelmezési tartományban is a találkozások színhelye. Az első napok versenypogramjában összetalálkozott a szokatlan színházi megoldásainak köszönhetően klasszikusból kortársra átlényegülő Anyegin, a Kapitalizmus vérkortárs szövegmontázsa és az enyhe szocio-felhanggal modern antihős problematikát feszegető Roberto Zucco előadása. Ez testvérek között is izgalmas kontextusnak mondható.

„A sorsnak nincs szüksége időre” – hangzik a Roberto Zucco egyik fülbemászó mondata, s ha nagyon merészen elrugaskodunk, e fesztiválindító három előadásban mindenféle idődimenziók megjelennek, beleértve az Anyegin kulturális idősíkjait és belassított színpadi idejét; vagy ahogyan a Kapitalizmus dacoltatja napjaink globális gazdasági problémáit a marxizmussal; de ide kívánczik a Roberto Zucco teljesen individuálisan megélhető ideje, mely az egyént feszíti a társadalomnak. S itt a kör bezárul, visszakan-yarodunk az Anyegin egyik jelenetéhez, amikor Olgát kérdezzetik a boldogságról, miközben szembesítik a párezer kilométerre zajló háború tényével: a személyes idő és a globális idő (történelem) ismét konfliktusba kerül.

A Roberto Zucco egyfajta dokumentáris törekvést tesz, a Kapitalizmus intellektuális hatást akar elérni, míg az Anyegin a költőiségen keresztül próbálja megfogni a nézőt és megfogalmazni a valóságot. Nagyon izgalmas lenne azon elmélkedni, milyen megközelítések lehetnek ma érvényesek, és hogyan élnek meg ezek a színpadon. Ebből a hármas találkozásból jómagam az Anyegin fogalmazásmódjára voksolok, mert: „Csak ami nincs, annak van bokra, /csak ami lesz, az a virág,/ ami van, széthull darabokra.”

Ungvári Judit

A zsűri bemutatása

Fábián Péter, színész, rendező,
K2 Színház

1990-ben született Szekszárdon, 2009 és 2014 között a Kaposvári Egyetem színész szakára járt, Kelemen József osztályába. Tanárai között volt Mohácsi János, Molnár Piroska, Jeles András, Rusznyák Gábor, Valló Péter, Novák Eszter. Másodéves korában, 2010 nyarán Benkő Bencével együtt alapították meg a k2 Színházat, azzal a szándékkal, hogy olyan műhelyt hozzanak létre, ahol a saját alkotói elképzeléseiket valósíthatják meg. A k2 azóta is állandó, független társulatként működik. Kérdező színházat képzeltek el, ami a mai problémákról szól, ennek megfelelően veszik elő és értelmezik újra a klasszikus műveket is. Ilyen volt például Fábián Péter és Benkő Bence közös rendezésében Euripidész nyomán a *„...volt egyszer egy Helené”* című előadás, Brechtől A szezsuáni jólélek példázatának újraértelmezése a *Mielőtt az éj leszáll!* című produkcióban, vagy Shakespeare alapján a *Viharok*. Színre vitték a huszadik

századi magyar líra kimagasló alakja, Baka István írásaiból a *Yorick visszatér* című előadást, vagy a Csehov Platonovából készült *Apátlanok*at. Azonnal szakmai sikereket arattak: elnyerték a FESZ (Független Előadó-művészeti Szövetség) legígéretesebb pályakezdőjének járó díját, Zúfec című produkciójukat 2015-ben jelölték a Kritikusok díjára is. Fábián Péter állandó alkotótársával, Benkő Bencével együtt 2016-ban Junior Prima-díjjal tüntették ki.

Keszég László, a Szegedi Nemzeti Színház főrendezője, a Magyar Színházi Társaság elnöke

1970-ben született a vajdasági Szabadkán. Első színházi törekvéseit is itt valósította meg, 1988-ban megalapította a PÓ elnevezésű színházi csoportot, majd egy évre rá az Aiowa Színházat, Urbán Andrással közösen. 1990-1995 között a Színház- és Filmművészeti Egyetem színész szakán tanult, Horvai István és Kapás Dezső osztályában, 1997-ben végzett színházren-

dező szakon, Babarczy László osztályában. Az egyetem után a kaposvári Csiky Gergely Színházhoz szerződött, később szabadúszó lett. Színészként többek között a Nemzeti Színház, a szabadkai Népszínház, a Szkéné Színház, a Pont Műhely, a TÁP Színház, a Maladype Színház, az ALTeRRA Kortárs Előadóművészeti Központ produkcióiban játszott, és több jelentős filmben is szerepelt. Rendezőként igen foglalkoztatott határon innen és túl, a budapesti színházak mellett Nyíregyházától Pécsig mindenütt láthatták a nézők különböző produkcióit, de rendezett a szlovéniai Mariborban, a horvátországi Rijekában, a Temesvári Nemzeti Színház román tagozatán, a Komáromi Jókai Színházban, valamint szülőföldje, Szabadka teátrumaiban is. 2005-től tanít a Színház- és Filmművészeti Egyetemen és Kaposváron. 2015 óta a Magyar Színházi Társaság elnöke, 2016 februárjától pedig a Szegedi Nemzeti Színház főrendezője.

Pataki András, a Soproni Petőfi Színház igazgató-főrendezője

Pápán érettségizett, majd a Győri Hittudományi Főiskolán és

a Pécsi Tudományegyetem művelődési menedzser szakán végzett, valamint a Marosvásárhelyi Színházművészeti Egyetemen szerzett színházi rendező diplomát. 1986-ban megalakította az ajkai Forrás Színpadot, amelynek folytatásaként az 1995-ben létrejött győri Forrás Színház igazgatója és rendezője volt. Dolgozott az Evangélium Színház művészeti vezetőjeként, a Győr-Újvárosi Művelődési Ház igazgatójaként és a Veszprémi Petőfi Színház stratégiai főtanácsadója is volt. 2012 óta a Soproni Petőfi Színház igazgatója, főrendezője. Itt rendezőként és díszlettervezőként többek között az István király, a Csíksomlyói magyar passió, Az üvegpióc, A revizor, a Macbeth előadásait, valamint az Elton John-Tim Rice szerzőpáros Aida musicaljét jegyzi. 2016 végén pedig a Soproni Petőfi Színházat és a Fertőrákosi Barlangszínházat is működtető Pro kultúra nonprofit kft. vezetőjévé is kinevezték.

Zappe László, színikritikus

„1944. december 1-én születtem Mosonmagyaróváron (menekülés közben). Apám a postavezérigazgatóságon volt hivatalnok, a háború után B-listázták. Azaz kirúgták. Iskolába Gyöngyöspátn

kezdtem járni 1951-ben (kitelepítés következtében), később Cegléden, Hódmezővásárhelyen éltünk, 1957-ben kerültünk vissza fővárosba. A József Attila gimnáziumban érettségiztem 1963-ban, majd a BTK-n szereztem magyar-orosz szakos diplomát 1968-ban. Ezután a postán dolgoztam fordítóként, majd rövid ideig a Szakmunkásképző Pedagógusok Klubjában loptam a napot. Amikor létrejött a Szovjet Irodalom című folyóirat magyar kiadása, annak lettem olvasószerkesztője. 1974-ben kezdtem kritikákat publikálni a Népszabadságban, 1976-ban kerültem főszerkesztő-helyettesként a Kritikához. Azóta írok rendszeresen színházi kritikákat. 1978-tól 2006-ig, nyugdíjazásomig a Népszabadság kulturális rovatának rovatvezető-helyetteseként dolgoztam. De utána is, a lap megszűnéséig továbbra is vittem a színházi rovatot. A 2011-12-es évadban benne négy főre duzzasztott válogató csapatában. Azóta a Fidelión jelennek meg rendszeresen színházi kritikáim, továbbá a Színházban és a Criticai Lapokban különféle színházi tárgyú írásaim.”

Zsigmond Andrea, színházi szakíró, szerkesztő

Csíkszereda szülötte, a jelenleg Kolozsváron élő művészeti író. A Márton Áron Gimnáziumban érettségizett, majd tanulmányait 1996-2000 között a Babeş-Bolyai Tudományegyetem magyar-német szakán végezte. 2001-ben ugyanitt a színháztudomány szakon is diplomát szerzett, a következő két évben pedig a

magiszteri képzésben vett részt. Ezután a Pécsi Tudományegyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskolájában tanult, s nemrég védte meg doktori címét

a Budapesti Corvinus Egyetemen. Csíkszeredában tanított, majd különböző lapokban publikált főleg irodalmi és színházi témájú írásokat, de más területekkel, film-, rajzfilm-, karikatúra-, videoklip-, reklámelemzésekkel is foglalkozott. Szerkesztette többek között a kolozsvári Láthatatlan Kollégium irodalmi szakfolyóiratát, a Székelyföld című kulturális havilapot, a Moldvai Magyarság című kétnyelvű társadalomtudományi-ismeretterjesztő havilapot, a www.transindex.ro internetes felületet, a kolozsvári nemzetközi színházfesztiválok fesztiválújságjait és a Kisvárdai Lapokat is. Kötetei jelentek meg Mi kritika még?- Színek és ének, illetve Címke-függöny. Tompa Gábor színházi magánszótára címmel. Jelenleg a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen tanít színháztudomány szakon és a Játéktér szerkesztője.

Interjú

Valós dialógusok kellenek

A jövő évi kerek évfördülő főpróbája a Magyar Színházak XXIX. Kisvárdai Fesztiváljának idei programsorozata. A jubileumi visszaemlékezés nyitányaként, ebben az évben vendégül látja a város a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulatának alapítóit. A fesztivál díszvendége Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház főigazgatója, akit a beregszászi színház indulásáról is kérdeztük.

Szerencsés politikai helyzetben jött létre a beregszászi társulat, hiszen a 90-es évek elején a kárpátaljai magyarsággal kívánták demonstrálni az ukránok, hogy kell a kisebbséggel bánni. Ez nem tartott sokáig, másfél-két év volt, de sok fontos dolog indult el akkor. Ilyen például a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, de volt még több lap, iskola és az egyház is visszakapta a vagyonát, így egyházi intézmények is alakultak. Ebből a lendületből jött létre a színház is, mivel a törvény lehetővé tette, hogy egy 70 ezres népességű városnak már lehet színháza. Ennyi magyar nem él Beregszászban, hiszen egy 35-40 ezres városról beszélünk, de a környező falvakkal együtt már eléri a hetvenezret a magyar lakosság létszáma. Semmilyen más feltétel nem volt hozzá. Ukrajnában ötvenmillió ember közül lehet válogatni, Magyarországon tízmillióból, Kárpátalján pedig 175 ezerből, úgyhogy eleinte szkeptikus voltam, hogy össze tudok-e szedni egy színészosztályra való tehetséges fiatalot, aztán mégis összejött egy nagyon jó csapat. Amikor négy év múlva hazajöttünk Kijevből, se színházunk nem volt, se színészlakások, semmi nem valósult meg abból, amit korábban ígértek nekünk. Innen indultunk. Ennek ellenére dolgoztunk, jártuk a

falukat, közben kijutottunk egyre nívósabb fesztiválokra, egyre komolyabban vettek bennünket. Az utolsó színházi olimpia, ahol magyar társulat jelen volt, az 2000-ben, a mi Dorottyia előadásunkkal történt meg. Rajtunk kívül csak a Hattyúdai Színház vett részt ezen, azóta nem járt magyar csapat színházi olimpián. Beregszászban sikertörténetet írtunk, amiből aztán tovább tudtunk építkezni Debrecenben, és később Budapesten, a Nemzeti Színházban is. A legnagyobb szponzora a beregszászi színháznak máig az, ahol éppen vagyunk, Debrecenben 30-40 előadást játszott a társulat, Budapesten is rendszeresen jelen van, így tudjuk támogatni, ezt tudatosan felvállaltam. Nehéz helyzetben van az ottani csapat, mert ma sem jobb, mint amikor mi kezdtük, a színház még mindig nem épült fel, a színészek fizetése botrányosan kevés. A régi reper-toárunk egy része még szerencsére él, de jó volna azt a színházat újra-fogalmazni, bár nyilván most nekem is kevesebb az energiám erre.

Körülbelül egybeesik az indulás a kisvárdai fesztiválkezdetekkel. Mit jelentett a beregszászi társulatnak Kisvárdá, az itteni megmutatkozás lehetősége?

Mindig fontos volt. Még diákként léptünk fel itt először, '92-ben, a Szentivánéji álommal, rögtön egy különdíjat kaptunk, ami megerősítő gesztust jelentett. Utána szinte minden évben itt voltunk. Rögtön a legelején sok kétely megfogalmazódott azért bennem. Az alanyi jogon való részvétel eleinte nem annyira tetszett. Egy fesztivál szerintem mindig a kiválasztottaké, itt pedig az hozta mindenki, amit gondolt. Persze aztán megér-

tettem, hogy ez mégis jó így, hiszen nagyon fontos hidat töltött be ez a fesztivál, mert akkor még nem játszottak rendszeresen a határon túli társulatok az anyaországi színházakban.

Vidnyánszky Attila
a kisvárdai fesztiválon 2007-ben

Ez a helyzet ma gyökeresen más. Milyen feladata lehet most ennek a fesztiválnak?

Úgy látom, hogy keresi a helyét, és ez rendben is van. Amikor az említett Szentivánéji előadással itt megjelentünk, egy csomó újságíró volt itt Budapestről, sajtótájékoztatót kellett tartani, mert akkora volt az érdeklődés, eseményszám-ba ment az egész. Most csak a Nemzeti Színház befogad évente úgy tíz előadást a határon túlról, és ezzel nem vagyunk egyedül Budapesten. A vidékieknek is nagyon komoly kapcsolataik vannak a határon túli társulatokkal. Ez rendjén is van, sőt, még inkább el kell sorvasztani azokat a határokat, amelyek elválasztanak minket egymástól. Egy ilyen helyzetben természetesen a kisvárdai fesztivál sem töltheti be ugyanazt a feladatot, mint annak idején. Úgy gondolom, nagyon helyes törekvés

volt, hogy a szakmaiság felé tolódott el a hangvétel. A probléma a körülményekkel van, hiszen jelen állapotában nem tud komoly szakmai fesztivállá válni, mert az előadások jelentős része a technikai hiányosságok miatt nem jut el ide. Ez viszont nem sokat változott az elmúlt évtizedben, bár kisebb felújítások történtek. Emlékszem, mindig azon siránkozunk, hogy a magyarországi szakma alig volt jelen ezeken a fesztiválokon, de azért a legfontosabbnak mégiscsak az bizonyult, hogy mi egymással találkozunk. Ezért az utóbbi időben már azt gondolom, lehet, hogy mégis inkább ezt az ottlétet kellene erősíteni. Sokszor a szakma éppen ezt keserítette meg az átpolitizált vitákkal, holott a határon túli társulatok találkozása az egyik legnagyobb erénye ennek fesztiválnak. A legkellemesebb emlékeim nekem is ahhoz kötődnek, hogy kikkel tudtam beszélgetni a színház mellett kis büfében, vagy éppen a várfürdőben a szakmáról, a sorsunkról, a lehetőségeinkről. Ennek ma is van értelme, csak meg kell teremteni a feltételeit, hogy végig itt maradjanak a színházak, ne álljanak azonnak tovább. Valós dialógus kell, persze jó, ha jön a szakma, de erre nem kell „rágórcsölni”. Mi, határon túliak, igenis vagyunk annyira érdekesekek egymásnak, hogy tudunk mit megbeszélni a tíz nap alatt.

A különböző határon túli színházak helyzete eltér egymástól, függően attól, melyik országban működnek. Hogyan hat ez a létrejövő előadásokra?

Nagyon különbözőek a viszonyok, de azért ma már ezeknek a színházak helyzete hasonló, mint Magyarországon. Egy komáromi, vagy egy sepsiszentgyörgyi színész ugyanúgy keres, mint itt, ez nagyon jó. De

nem lehet összehasonlítani például a Vajdasággal, Beregszászsal meg végképp nem. Az biztos, hogy más dolgok foglalkoztatják a színházakat Erdélyben, Kárpátalján, a Felvidéken, vagy a Vajdaságban. Az viszont mindenütt meghatározó, hogy egy idegen kultúrába és nyelvi közegbe szorosan beágyazódó színházokról beszélünk. A kisebbségi lét folyamatosan résen tartja őket, harcolni kell az érdekeikért, még akkor is, ha nem ellenséges velük a többségi nemzet. Még a legjobb, és ez nem változik meg. Ugyanakkor ennek a helyzetnek vannak jó oldalai. A határon túli színházak folyamatos kölcsönhatásban vannak egy másik kultúrával, ami lehet nagyon erős is, mint amilyen a román vagy a szerb. Ez mindenképpen megtermékenyítően hat ezekre a színházakra, nagyon fontos impulzusokat kapnak a társulatok. Ezekről van mit mesélnünk egymásnak, és kell is tapasztalatot cserélnünk. A különböző időszakok persze

Jelenet a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Tótek című előadásából, 2007-ből

hoznak magukkal hullámhegyeket és -völgyeket, a szerb színház például tizenöt-húsz éve nagyon erős volt, aztán leült egy picit, most megint fellendülőben van, úgy érzem. A román színháznak sem

feltétlenül ez a legjobb korszaka, de még így is nagyon erős, nagyhatású kultúra, ahonnan sokat lehet tanulni, meríteni. Egy színház mindig élő organizmus, vannak jó pillanatok, vannak kevésbé jők. Felemelkedik, szárnyal, aztán hanyatlik, meghal, és akkor újra kell fogalmazni, hogy ismét szárnyra kapjon. Sajnos, a beregszászi színház most éppen abban a stádiumban van, hogy újra kellene fogalmazni.

Hogyan és mivel tudnak hozzájárulni az anyaországi színházi kultúrához a határon túli társulatok?

Jó lenne, ha folyamatosan jelen lennének a magyarországi színházi életben, bár a megmutatkozási lehetőség ma már lényegesen több, mint a 90-es években volt. Az előbb említettem a másik kultúra termékenyítő erejét. Éppen ez az, ami fontossá teszi a határon túli színházakat, hiszen közvetítő szerepet játszanak, hidat képeznek a kultúrák között. Sokszor ezek a színházak sokkal izgalmasabb formanyelven szólnak meg, mint az anyaországi színházak, amelyek zártabb közegben léteznek, és kevésbé hatnak rájuk kívülről jövő gondolatok, áramlatok. Ilyen szempontból korrigálhatja a határon túli színházi világ a határon belüli szakmát, hiszen új szellemiséget hozhat be. Ez történik most a Nemzeti Színházban is, ahol nagyon erős jelenléte van a határon túliaknak. Nem véletlenül is választottam meg a kollégáimat is ennek megfelelően, van vajdasági, felvidéki és erdélyi munkatársam is. Fontosak ezek a kapcsolatok. Hiszek abban, hogy ezekből a különféle erős intonációkból áll össze a magyar nyelvű színházi kultúra nagy egésze.

Provokáció

Kritika – Zlatko Paković: *Kapitalizmus*, Szabadkai Kosztolányi Dezső Színház

Kendőbe bugyolált fejű, arab terroristának kinéző pasas szónokol velünk szemben egy mikrofonba, némileg fenyegetően beszél arról, hogy mi mindenben ment keresztül, társaival együtt, míg eljutott Kisvárdáig. Mentek Angela Merkel „meghívására” Németországba, de kitoloncolás lett a vége, ahogy Ausztriából is, most aztán itt vannak Kisvárdán. Három év alatt a nyelvet is megtanulták, dolgoznak, és majd még jönnek sokan, átalakítják ezt a rozszantul elagott, működésképtelenül vacak Európát. A Szabadkai Kosztolányi Dezső Színház *Kapitalizmus* geometriai sorrendben című produkcióját látjuk a Rákóczi Stúdióban. Erősnek tűnik a felütés, hogy mit kezdjünk korunk óriási problémájával, a menekültáradattal, befogadni vagy nem befogadni, ez itt a kérdés, a következmények pedig így is, úgy is beláthatatlanok. Zlatko Paković darabja, vagy inkább mondjuk úgy, hogy laza jelenetsorokból álló színházi játékszövege és rendezése provokálni akar. A szereplők velünk szembe fordulva, beleüvöltik a képünkbe a világgal kapcsolatos bajjaikat. Áll például egy fiatal nő a színpad baloldalán, egyre fokozódó hangerővel sorolja a kapitalizmus bajait. Hogy például az abszolút kisebbség zsákmányolja ki a többséget, és eljut egészen odáig, hogy még az is hozzá tartozik az alsóágas hazugságokhoz, ha támogatást adnak a forradalmiának tűnő színházra, ami után azt érzik az emberek, már azzal megtettek mindent, hogy beülnek oda, és eszük ágában sincs kitódulni az utcára, hathatós forradalmat csinálni. Persze nem arra gondolok, hogy tódulni kéne kifelé, azon nyomban mindent fenekestől felforgatni, hanem arra, hogy biztos a szabadkaiak is kaptak erre az előadásra némi támogatást, bár valószínűleg nem

Zlatko Paković: *Kapitalizmus* A Szabadkai Kosztolányi Dezső Színház előadása

sokat. De az is elképzelhető, ők is ludasak abban, hogy ez jut eszembe, és nem kerülök kellően felpaprikázott állapotba. Kimódoltságot érzek abban, amit csinálnak. A hangerő gyakran nem belső dühből, vagy mindenáron kikívánczolt indulatból fakad, hanem feltehetően rendezői utasításra. Amikor például – úgy mond – patkánypörköltet lakmározik mindenki, nem látom a kéjes örömet az arcokon, nem látom eljutni őket ebben az ocsmány világban odáig, hogy ezt a förmedvényt meglehetősen élvezettel kebelezzék be. Ha pedig egyikük visszaöklendezi az ételt, azon látszik, hogy az még csak megrágván sem volt, s nem patkány, még csak nem is hús, inkább valami tésztaféle. De nem lúdbőröztetően gusztustalan a hányadék, inkább csak jelzése annak, mint ahogy sok minden az, így viszont nincs mitől valóban elborzadnunk. Ha például hármunk kezébe lezárt fadobozt adnak, és közlik, hogy jókora patkány van benne, nem érezhetem, hogy a doboz totálisan üres, mert akkor elmosolyodom, ahelyett, hogy megrettennék. Ha provokálni akarnak, tessék kitalálni, hogy a dobozban még mozogjon is valami, vannak ilyen

játékok. És bizony még bűz is áradjon a láda belsejéből, különben az egész csak merő ügyetlenség, pláne úgy, hogy vissza is veszik tőlünk ezeket, és az égegyadta világon nem történt velük semmi. Nem látom azokat a pokolian gyűlölködő tekinteteket sem, amiktől megrettennék, hogy pisztolyt, vagy puskát fognak rám, a lehető legnagyobb nyugodtsággal ülök az első sorban, hogy itt aztán fikarcnyi bajom sem lehet, és mindehhez még az órát is megnézem időnként.

Ja, és ha az előadás kétharmadánál gúnyt űznek a hagyományos meghajlásból meg a tapsból, akkor a végén ne tessék, tapsra éhesen a legklasszikusabb módon hajlongani, minimum a feneküket mutassák nekünk dühítően riszáva a szereplők. Szóval, amit láttunk, állázadás, álprovokáció, nincs mögötte fékezhetetlen düh, ami felajáná a nézőteret is, és ragadóssá válna forradalmivá lenne. A színészek, Nagyabonyi Emese, Demeter Helga, Kucsov Borisz, Mészáros Gábor, Mikes Imre Elek, Molnár Zoltán amúgy keményen dolgoznak. Csak éppen kevésbé játszanak hitelesen. Igen fontos problémákról beszélnek eléggé hatástalanul.

Bóta Gábor

Öl(el)ni

Kritika – Bernard-Marie Koltès: *Roberto Zucco*, Székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház

A székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház Zakariás Zalán rendezésében színre vitt *Roberto Zucco* című előadása felemás érzéseket kelt a befogadóban. Egyfelől azzal, hogy a sorozatgyilkosok sajnálatos társadalmi jelenlétét feszegeti, kissé öncélú témát dolgoz fel, hiszen manapság, amikor a híradók horrorközvetítéssé váltak, ez már önmagában senkinek nem okoz meglepetést. Igen, e nélkül az előadás nélkül is tudjuk, hogy milyen világot élünk. Másfelől viszont mindez olyan színpadi megoldások, motívumok, és olyan magas színvonalú művészi játék mellett történik, ami mindenképpen enyhít az előző megállapítás élen.

A Barabás Árpád megformálta, *Roberto Zucco* nevű sorozatgyilkos önmagában semmi egyéb, mint egy identitásválságban szenvedő modern kori ember, aki, miközben másra sem vágynak, mint hogy „láthatatlanná váljon”, visszaeső bűnösként állandóan magára fordítja, magán tartja a figyelmet. Az eltűnés művészevé, a nem látszás hőségé szeretne válni, ugyanakkor cselekedeteivel maximum antihős lehet. Vagy már az sem. Hiszen mostanára mind a hősök, mind pedig az antihősök kivesztek a világunkból, értelmezhetetlenekké, illetve – s ennek közvetítése talán az előadás legnagyobb érdeme – felcserélhetőkké váltak.

Felcserélhetőségüket Zucco két személlyel szembeni magatartása láttaja velünk. Anyjával (P. Fincziski Andrea) szemben, akit egy, az ölelést befejező „aktusként”, azaz ölelésbe ágyazva öl meg, és a fiatal, őt egy ideig a hatóságok elő bújató Lánykával kapcsolatban (Albert Orsolya), akivel képtelen szintén egy ölelés, a lány szüzességébe kerülő szexuális aktus által végez. Vagyis elvileg mindkettejükkel „jót mivel”, miközben a lehető leg-

Roberto Zucco - Székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház, P. Fincziski Andrea, Barabás Árpád

brutálisabb tettet hajtja rajtuk végre. Mert a lányka fizikailag hiába marad életben, ha a családja szemében, a zsarnok bátyja és a neurotikus anyja és nővére által féltve őrzött lánysága elvesztése után meghal, megszűnik létezni. A lét határára kerül, a családon belül elszünetett érszak helyett a prosztitúció lesz az osztályrésze. A következő öl(él)és motívum azonban önmagában még kevés ahhoz, hogy az előadást egységesnek érezzük. Hiába a minden egyes jelenetben rendkívül erős színészi jelenlét és játék (itt külön kiemelném a Lányka idegbajos nővérét játszó Márton Réka alakítását), ha az önmagában is didaktikusnak ható, helyszínjelölő feliratok közé bekerült mitológiai utalás és egy Shakespeare-hősnővel kapcsolatos „párhuzam” töredézté, csapongóvá teszik az előadást. Főleg úgy, hogy – csak egy példát említek – a *Metró-Ophélia* felirat közötti kontextusbeli kontraszt mellett a Shakespeare-hősnő valamint Sámson és Delila sorsa azért csak nagyon erős asszociációval hozható össze az itt ábrázolt, modernkori világunkra jellemző történésekkel. Hisz az itteni „Ophélia” épp hogy nem az általa szeretett férfiak iránti féltésébe örül bele, hanem abba, hogy esélye sincs egyetlen férfi szeretetére sem, s ő sem tudná

egyiket se szeretni. A másik utalás esetében pedig még csak idézőjeles „hajlevágásról” sem lehet szó. Hiszen a Lányka végig azt hajtogatja – ellentétben az áltszent Delilával –, hogy megőrzi Zucco titkát. Azt a titkot, amiről egyébként halvány fogalma sincs, hogy mi az. Nem is lehet, hisz – mint említettem – hősről és annak hősiességéről már egyáltalán nem beszélhetünk Zucco kapcsán. S épp a titok hiányában válik véleményem szerint megtevesztővé az utolsó jelenetben sugallt mondanivaló is, mely szerint a lányka, az ő viselkedése lenne a felelős Roberto Zucco újbóli kézre kerítéséért, azaz mintha az ő magatartása lenne Zucco „erejének” és szabadon garázdálkodásának a megakadályozója. Hiszen így az egész azt a hatást kelti, mintha Zucco hosszú magasztosulna a társadalom szemében, s vesszen a Lányka, amiért megtalálta, s ráirányította a hatóságok figyelmét. Könnyörgöm, legalább művészi szinten ne menstük a bűnösöket! Illetve ne keltsünk a nézőben hamis asszociációkat. Így az előadás – a fent említett kiváló színészi játékával, a találó diszletelemeivel és jelmezeivel, de didaktikus feliratok nélkül, és a sorozatgyilkos felmagasztosítása, „Napba ültetése” nélkül valószínűleg még nagyobbat szólna.

Gyürky Katalin

Mai program:

11.30 – **ELŽBIETA CHOWANIEC: GARDÉNIA**

A Marosvásárhelyi Spectrum Színház előadása.

Rendező: Török Viola (versenyea.)

Helyszín: Rákóczi Stúdió

16.30 – Megnyitó ünnepség
Helyszín: Művészetek Háza

17:00 – **TAMÁSI ÁRON: VITÉZ LÉLEK**

A budapesti Nemzeti Színház előadása.

Rendező: Vidnyánszky Attila

Helyszín: Művészetek Háza

Anyegin - Gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház, Szilágyi Mira, Bartha Boróka

kisvárdai lapok

A Magyar Színházak
XXIX. Kisvárdai
Fesztiváljának napilapja

Szerkesztő:

Ungvári Judit

Fotó:

Ilovsky Béla, theater.hu

Nyomdai előkészítés:

Fnor Reklámgrafika Kft.

Nyomdai kivitelezés:

Imi Print Nyomda

Felelős kiadó: Nyakó Béla

ISSN 1587-8325

www.kisvarda.szin haz.hu

Magyar
színházak
XXIX. kisvárdai
fesztiválja

Anyegin - Gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház, Kádár L. Gellért, Faragó Zénó

Anyegin - Gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház, Szilágyi Mira, Faragó Zénó

A Magyar Színházak
XXIX. Kisvárdai
Fesztiváljának támogatói:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

KISVÁRDA VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

nka

Nemzeti Kulturális Alap

KISVÁRDA VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA